'พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของปวงชนชาวไทย' สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถใน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโดยพระธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย จึงนับเป็นพระกุลเสฐสตรีพระองค์ปัจจุบันในพระบรมราชจักรีวงศ์

ตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงพระอิสริยยศ "พระราชินี" จนถึง **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง** ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจน้อยใหญ่นานัปการ ทั้งในฐานะ **"พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของปวงชนชาวไทย"** และในฐานะ **"คู่บุญคู่พระราชหฤทัย"** ของ **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร** ทรงช่วยแบ่งเบาพระราชภารกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ ทั้งโดยสมเด็จพระราชดำเนินตาม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบททั่วทุกภูมิภาค แม้จะทรงตรากตรำพระวรกาย เนื่องจากการคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่สะดวกสบายเหมือนในปัจจุบัน ก็มิได้ทรงย่อท้อแต่อย่างใด

พระปรีชาสามารถและพระวิริยอุตสาหะที่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงทุ่มเทอุทิศกำลังพระวรกาย พระสติปัญญา พระราชทรัพย์ ในพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อเกื้อกูลประโยชน์สุขของพสกนิกรนั้นได้ตื่นตาตื่นใจในหัวใจคนไทยทั้งชาติ และหยั่งลึกลงเป็นรากฐานแห่งความจงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นผลให้เกิดความมั่นคงและนำสันติสุขมาสู่ปวงชนชาวไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชภารกิจในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของพสกนิกรในชนบทห่างไกล ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** ไปทั่วทุกหนแห่งในแผ่นดินไทยนี้

โครงการในพระราชดำริที่มีลักษณะขยายกว้างขวางไปทั่วประเทศโครงการหนึ่งก็คือ **มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** โดย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ขณะดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทรงเยี่ยมพสกนิกรทั่วทุกภาคของประเทศมากกว่า 50 ปีแล้ว จึงได้ทอดพระเนตรเห็นทุกข์สุขทั้งสิ้นในการครองชีพของราษฎร ทรงพบว่าราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เป็นกสิกรต้องประสบภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืชรบกวน ทำให้การประกอบอาชีพไม่ได้ผล อีกทั้งทรงพบว่าราษฎรไทยหลายท้องถิ่นมีฝีมือเป็นเลิศทางหัตถกรรมหลายชนิดสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ สมควรจะอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสมบัติชาติสืบไป พระองค์จึงทรงทุ่มเทพระวิริยอุตสาหะ และพระราชทานทรัพย์บำส่งเสริมงานหัตถกรรมแก่ราษฎร

วัตถุประสงค์สำคัญ คือเพื่อหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในการเพาะปลูก หรือเกษตรกรที่ว่างจากฤดูเพาะปลูกให้ได้มีงานทำอยู่กับบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้ราษฎรไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตนเข้าไปทำงานรับจ้างในเมืองใหญ่ๆ อันก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดในระยะยาวต่อไป นับว่าเป็นการช่วยรักษากรรมสิทธิ์ในที่ดินของราษฎรผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้อีกทางหนึ่งด้วย และสำหรับชาวไทยภูเขาซึ่งเคยมีอาชีพปลูกฝิ่น ก็ทรงส่งเสริมให้หันไปประกอบงานฝีมือที่ชาวไทยภูเขามีความชำนาญอยู่แล้ว คือการเป็นช่างเงินหรือช่างทองแทน

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่ง คือเพื่อธำรงรักษาและฟื้นฟูหัตถกรรมแบบไทยโบราณซึ่งกำลังจะเสื่อมสูญไปตามกาลเวลา ให้กลับเฉิดฉายแพร่หลาย เช่น การทอผ้าไหมมัดหมี่ลวดลายโบราณ การทอผ้าแพรวา การจักสานย่านลิเภา การทำเครื่องถมเงินและถมทอง การคร่ำ เป็นต้น เนื่องจากหัตถกรรมประเภทนี้ต้องใช้ฝีมือ เวลา และความอดทนเป็นอย่างมาก จึงหาผู้ที่สนใจสืบทอดวิชาเหล่านี้เป็นอาชีพได้ยากยิ่ง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดสอนหัตถกรรมแทบทุกประเภทแก่บุตรหลานของราษฎรผู้ยากไร้ขึ้นในสวนจิตรลดา และในบริเวณพระตำหนักทุกภาคเวลาที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับเพื่อทรงเยี่ยมราษฎร โดย พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศ "สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร" ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินประทับเคียงข้าง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงช่วยจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผ้า ผู้ทอและตรวจรับผ้าทอจากสมาชิกโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อการวิเคราะห์และให้ความช่วยเหลือราษฎรได้อย่างถูกวิธี

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงรับเด็กยากจนและการศึกษาน้อยผู้ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทางการช่างใดๆ เข้ามาเป็นนักเรียนศิลปาชีพ ทรงเสาะหาครูผู้มีฝีมือที่ยังหลงเหลืออยู่มาถ่ายทอดผลงานและพระราชทานกำลังใจแก่สมาชิกศิลปาชีพ หมุนเวียนไปทั่วประเทศเป็นประจำทุกปี รวมทั้งโปรดที่จะทรงใช้สอยผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพทุกชนิดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรทั่วไป

งานของศิลปาชีพเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีสมาชิกศิลปาชีพกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ และผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพได้แพร่หลายกว้างขวางเป็นที่ชื่นชมในหมู่ราษฎรไทยและชาวต่างประเทศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ต้องทรงใช้จ่ายพระราชทรัพย์เพื่อโครงการศิลปาชีพเป็นจำนวนมาก จึงมีผู้กราบบังคมทูลขอให้ทรงจัดตั้งขึ้นเป็นมูลนิธิ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งมูลนิธิขึ้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2519 โดยทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิด้วย ต่อมารัฐบาลได้ประจักษ์ถึงผลงานและคุณประโยชน์มูลนิธิด้วย จึงได้รับเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ โดยจัดตั้งเป็นกองศิลปาชีพขึ้นในสำนักราชเลขาธิการ เมื่อพุทธศักราช 2538 เพื่อสนับสนุนงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มูลนิธิมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า "The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Technique of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand" หรือเรียกย่อๆ ว่า "The SUPPORT Foundation"

รวมถึง **โขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงสืบพระราชหฤทัยงานด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าที่สำคัญของชาติ หนึ่งในนั้นคือนาฏกรรมโขน ซึ่งมีพระราชประสงค์ให้อนุรักษ์และสืบสานอยู่คู่แผ่นดินไทย ดังพระราชปรารภที่ว่า **"ทุกวันนี้ประชาชนชาวไทย ไม่ใคร่มีโอกาสได้ชมโขน เนื่องจากการจัดแสดงโขนแต่ละครั้งไม่ใช่เรื่องง่าย"** จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโขน และงานหัตถศิลป์แขนงต่างๆ เพื่อรื้อฟื้นการแสดงโขนตามโบราณราชประเพณี เริ่มต้นจากการจัดสร้างเครื่องแต่งกายโขนขึ้นใหม่ สำหรับใช้ในการแสดงโขนพระราชทาน ทรงกำชับให้ยึดแบบรูปแบบเครื่องแต่งกายโขนแบบโบราณ แต่มีความคงทนและสวยงามยิ่งขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกลมากในการนำโขนมาสู่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง เพราะการฟื้นฟูโขนนั้นไม่ใช่แค่การฟื้นฟูนาฏศิลป์ แต่เป็นการพลิกฟื้นฝีมือช่างหัตถศิลป์หลายแขนง ทั้ง วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ ดีดศิลป์ หัตถศิลป์ ศิลปกรรม และพัสดราภรณ์ของไทย ให้คืนกลับมา ทั้งยังทำให้เกิดสกุลช่างในวัยกาลปัจจุบัน ในเรื่องของพัสดราภรณ์หรือเครื่องแต่งกาย โดยมี อาจารย์วิจิตรวรรณ ตระกูลเงินไทย เป็นผู้ควบคุมดูแลเรื่องการออกแบบและดูแลช่างที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ที่ช่วยกันตัดเย็บเครื่องแต่งกายและทอผ้าเพื่อใช้การแสดงโขนโดยเฉพาะ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อทรงแบ่งเบาพระราชภารกิจในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระราชกรณียกิจเพื่อทรงช่วยเหลือราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากไร้ทั่วประเทศ การเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศทำให้ทรงทราบถึงปัญหาความทุกข์ยากต่างๆ ของราษฎรในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีความแตกต่างกันไป พระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานจึงมีความเหมาะสมตามสภาพภูมิสังคม ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระราชทานให้จัดตั้ง ณ ภูมิภาคนั้นๆ เพื่อทรงแก้ปัญหาในแต่ละพื้นที่ ที่สำคัญล้วนเป็นพระราชกรณียกิจเสริมงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร อาทิ พระราชกรณียกิจ **ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ** ที่ทรงปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนานเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชนทั้งในและต่างประเทศ มีผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นฐานการดำรงชีวิตของพสกนิกร คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2553 ถวายพระราชสมัญญา **"พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ"** เพื่อเป็นการแสดงถึงเกียรติคุณของรัฐบาลและปวงชนชาวไทยในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

อ่านต่อหน้า 15

แนวหน้า วาไรตี้